

dierně dle §§ 66. a 67. určeného, příspěvky ty vyberou a dluh zaplatí. Bude-li jmění družstevní vykazovati plus, vypracují rozvrh zpeněženého jmění toho dle klíče výše naznačeného a svolají poslední valnou hromadu, která má za úkol pouze schváliti činnost likvidátorů, uděliti jim absolutorium a approbovati návrh jich na rozdělení jmění.

Po valné hromadě zbývá likvidátorům jediný jen úkol, aby formální zánik družstva za účelem zápisu ve vodní knize úřadu ohlásili a jemu prokázali, že družstvo dostavši všem svým závazkům právně zaniklo.

Vodoprávní úřad, shledá-li předložený materiál za dostatečný, vezme zánik družstva na vědomí a zápis ve vodní knize provede. Má-li pochybnosti o tom, že družstvo vyhovělo požadavku § 65., vydá veřejnou vyhlášku, jíž vyzve všechny ty, kteří snad proti výmazu družstva mají námítky, aby je do určité lhůty úřadu oznámili, jinak že bude zápis zániku proveden. Byly-li námítky podány, rozhodne o nich úřad řádným nálezem.

Zápisem zániku družstva do vodní knihy, byť i konvokace věřitelů byla úřadem provedena, nezanikají pohledávky nepřihlášené a neuspokojené, ježto zápis do vodní knihy má účel pouze evidenční.

§§ 66., 67. Rozvrh nákladu družstevního podniku.

§ 66. Náklad na zřízení a zachovávání společenského podniknutí k vysušování a zavlažování půdy rozvrhne se na společníky dle toho, jak vyměřeno v stanovách neb zvláštním přátelským snešením.

Nesjednali-li se společníci o rozdělení nákladu, rozhodne úřad politický na základě¹⁾ nálezu od znalců vydaného.

Při kterém rozhodnutí držeti se jest povrchnosti, kterou pozemky vysušované aneb zavlažované obsahují a je-li v užitku, který společníkům podniknutí přináší, patrný rozdíl buď pravidlem, aby pozemky byly rozvrženy na třídy, ježto dle poměru více nebo méně přispívají.

§ 67. Není-li o poměře nic jiného ani²⁾ stanovami, ani úmluvou ustanoveno, nesou náklad společných staveb ochran-

¹⁾ Moravský zákon vsunul zde samozřejmou vložku „na základě stanov a nálezu...“

²⁾ Moravský zákon vkládá: ani zvláštními zákony, ani stanovami.

ných a upravovacích účastníci podle velikosti užitku, který jim stavba přináší aneb podle nebezpečnosti, které se od nich stavbou odvracuje, aneb pokud se účastenství na tom základě ustanoviti nedá, podle toho, jakou cenu nemovitosti a zřízení vodní mají.

Nemohou-li se společníci smluviti, rozhodne příslušný úřad politický na základě¹⁾ nálezu od znalců vydaného.

Náklady vodního družstva lze roztržiti na tři kategorie a to náklady na práce přípravné, zařizovací a udržovací.

I. Již v přípravném stadiu, dříve než vodní družstvo se ustavilo a bylo vodoprávním úřadem uznáno, třeba jest různých prací a různých právních jednání právě za tím účelem, aby projektované družstvo bylo k životu přivedeno. Jest často potřeba provésti nákladná měření, připraviti podrobný plán zamýšleného družstevního podniku, jest nutno i úřadu nahraditi náklady vodoprávního řízení, zavedeného za účelem schválení projektu a event. též vydání nálezu, že zdráhající se menšina má proti své vůli býti do svazku družstevního pojata. Přípravný tento náklad, přihlížíme-li zejména k vypracování plánů, bude často dosahovati značné výše.

Jest nesporno, že zadání všech těchto přípravných prací, resp. zakročení o intervenci úřední nemůže prováděti družstvo co takové, ježto nemá ještě dle § 57. „právní platnosti v životě veřejném a občanském“, nýbrž že může tak činiti jen t. zv. přípravné komité, sdružení to několika interesentů, jehož právní poměr vůči ostatním proponentům i věřitelům jest povahy čistě soukromoprávní.³⁾

Nedojde-li po vykonání těchto přípravných prací k ustavení se vodního družstva, nemohou tito interesenti, sdružení v přípravném komité, žádati vodoprávní úřad za rozhodnutí, zda a pokud jsou ostatní zájemníci povinni nahraditi jim vynaložený náklad na práce přípravné. Ježto poměr jich k ostatním proponentům jest čistě soukromoprávní, bude věcí soudu, aby uvážil, jedná-li se snad o poměr mandátní a dle toho přiznal členům komité právo postihu vůči ostatním proponentům.

¹⁾ Moravský zákon vsunul zde samozřejmou vložku „na základě stanov a nálezu...“

³⁾ Srov. Budw. 8330 A ai 1911.

Dojde-li k utvoření se vodního družstva, jest věcí přípravného komité, aby předložilo prvé valné hromadě družstevní výkaz hotových výloh za práce přípravné. Uzná-li valná hromada výlohy tyto účelnými a je převezme udělivši zakladatelům absolutorium, bude lze výlohy ty zařaditi do nákladů zařizovacích, tudíž již družstevních a o náhradu jich se postarati dle zásad doleji uvedených. Neuzná-li však valná hromada výlohy tyto nutnými, mohou zakladatelé dožádati vodoprávní úřad za rozhodnutí, zda a pokud náklady ty jeví se pro konstituování vodního družstva nezbytnými (§ 90. odst. 3.) a vodní úřad po provedeném kontradiktorním řízení vydá předmětný nález, který podléhá správním opravným prostředkům.

Nebyly-li vodoprávním úřadem buď vůbec nebo aspoň ne všechny výlohy za přípravné práce uznány nutnými, zbývá zakladatelům ohledně nich, resp. jich neuznaného zbytku pouze cesta soukromoprávní, kterou mohou domáhati se buď na družstvu (z titulu bezdůvodného obohacení) neb na ostatních zájemnících (z titulu mandantního) náhrady vzešlých jim výloh.

II. Největší položku ve vydáních družstevních tvořiti bude zajisté náklad zařizovací učiněný za tím účelem, aby projektovaný a schválený podnik družstevní byl v činnost uveden. K nákladům těmto bude třeba připočísti nejen výlohy za nutné práce přípravné, družstvem převzaté, resp. vodoprávním úřadem mu přisouzené, nýbrž i náklady správní, pokud vznikly v době od započetí až do dokončení stavby družstevního díla.

Téměř však všechna vodní družstva bývají vyvolána vzhledem k značným subvencím zemským a státním vodním družstvům poskytovaným.

K otázce této jest stručně poznamenati:

Dle zákona z 4. ledna 1909 č. 4. ř. z. může býti poskytnuta subvence z melioračního fondu státního družstvům jen tenkrát, když vystupují jako podnikatelé děl zavodňovacích, odvodňovacích a ochranných, sloužících pozemkům zemědělským. (Vyloučeny jsou tudíž stavby ochranné, jichž účel se nese brániti škodám vodou působeným nemovitostem a

objektům jiným, než zemědělským pozemkům.) Zákonem z 19. prosince 1919 č. 21. sb. z. a n. zvýšen byl až do roku 1928 státní meliorační fond na 15 mil. Kč ročně; z fondu tohoto podporovány jsou sjednáním t. zv. úmluvy mezi stavebníkem a subvencujícími úřady podniky většího rozsahu s rozpočteným nákladem přes 350.000 Kč. Menší podniky podporuje ministerstvo zemědělství zpravidla ze zvláštní úvěrní položky rozpočtové (meliorační dotace). Obdobně zařadují země příslušné úvěry v rozpočtech zemských.

Výše státní subvence jest různá dle toho, o jaký podnik jde; může činiti:

a) při zahražování bystřin (dle zákona z 30. června 1884 č. 117. ř. z.) a úpravě podzemních toků (zákon z 31. května 1889 č. 96. ř. z.) až 70% nákladu ministerstvem zemědělství schváleného, jestli zbytek převezme země (§ 7. zák. z 1909);

b) při regulaci toků, zřízení hrází neb údolních přehrad k ochraně pozemkového vlastnictví proti škodám vodou až 40%, uloženo-li adjacentům nejvýše 30% a nese-li zbytek země (§ 7. odst. 1. l. c.);

c) jestli však regulace toků, zřízení hrází neb údolních přehrad má buď vůbec nebo z části za účel neškodné svádění bystřin nebo úpravu podzemních toků, nebo když země jen prozatím svůj příspěvek dala, však jej chce vybrati od adjacentů, může činiti příspěvek státní až 50% nákladu, při čemž příspěvek adjacentů nesmí přesahovati 20% nákladů těchto (§ 7. odst. 2. l. c.);

d) při odvodňování a zavlažování incl. zřízení údolních přehrad k tomu sloužících až 30% nákladu, jde-li o meliorace, a 40%, jde-li o regulace (opatření odpadu vody), jestli země převzala alespoň 15%, resp. 30% tohoto nákladu; přesahuje-li však náklad země 30%, resp. 40%, může i příspěvek státní na obnos podpory zemské býti zvýšen (§ 8. l. c.). V ostatním viz *do d a t e k*, v němž zákon slovně otištěn!

Projekt vodoprávně projednaný a nezávadný předloží vodní družstvo zemědělské radě s žádostmi svědčícími ministerstvu zemědělství a zemskému správnímu výboru za udělení subvence. Zemědělská rada předloží pak projekt ten s doprovodem subvenčním úřadům k rozhodnutí o žádostech.

Povolené subvence státní i zemské vyplácejí ministerstvo zemědělství a zemský správní výbor dle postupu stavby na

t. zv. výdělkové certifikáty hotově. Výdělkový certifikát sestává správce stavby a zašle jej prostřednictvím zemědělské rady subvenčním úřadům (event. též Zemské bance, má-li vodní družstvo od ní povolený stavební úvěr) za účelem výplaty subvenčních splátek. Splátky subvenční jsou během stavby vypláceny pouze ve výši 90% příslušné subvenční kvoty, kdežto zadržovaných 10% vyplatí subvenční úřady až po dokončení podniku a provedené kolaudaci.⁴⁾

Na úhradu zbytků nákladů zařizovacích, pokud tyto nejsou hrazeny subvencemi státními a zemskými, event. též podporami zúčastněných okresů a obcí, nutno použítí jednak všech příjmů družstevních (zejména doplatků členů dodatečně do družstva vstoupivších — § 62., aneb soukromoprávní úplaty nečlenů za používání zařízení družstevních), jednak členských příspěvků. Ježto přesnou výši nákladů zařizovacích bude lze zjistiti až po úplném dokončení stavby a po provedení vodoprávní a hospodářské kolaudace, lze splácení zatím dospělých závazků prováděti buď prozatímními příspěvky členskými a conto příspěvků definitivních aneb kontrahováním výpůjčky u kteréhokoliv ústavu peněžního, zejména pak u Zemské banky.

Zřídka a to ještě jen u družstev malých uhradí se náklad subvencemi neb jiným jměním družstevním nekrytý tak, že se ihned celý rozvrhne na členy a od nich najednou vybere. Obyčejně nahradí se pomocí dlouhodobé výpůjčky, na jejíž splátky platí členové v přiměřených, obyčejně ročních lhůtách dle příspěvkového klíče.

„Zemská banka povoluje vodním družstvům anuitní zápůjčky na onu část nákladu, který jest nekryt subvencemi a jehož uhrazení náleží zájemníkům.

Zápůjčky ty t. zv. meliorační zápůjčky dlouhodobé vyplácí Zemská banka dle denního bursovního kursu melioračních papírů (té doby při 4% melioračních úpisech asi 78 Kč), z kterého si na úhradu výloh s emisí melioračních úpisů spojených sráží t. č. 5 Kč ze 100 Kč jmenovité hodnoty, takže se vyplácí hotově družstvu t. č. asi 73 Kč za 100 Kč jmenovité hodnoty učiněné výpůjčky 4%. O tuto

⁴⁾ Z „Návodu k zakládání a provádění melioračních podniků“, vydaného Ústředním sborem zemědělské rady pro Čechy r. 1924.

výplatní ztrátu dlužno u Zemské banky výpůjčku zvýšiti, zúrokovati a umořiti; při kursu 78 třeba tedy na př. vypůjčiti si 138 Kč, má-li dlužící se obdržeti hotově 100 Kč.

Dluh tento se umořuje zpravidla v době 25—40 let v anuitách po celou dobu stejných, obsahujících 4% úrok, čítaný z jmenovité hodnoty čtyřprocentní zápůjčky a splátky kapitálové (úmor). Tato anuita činí z každých 100 Kč jmenovité hodnoty uzavřené půjčky na př. při 25letém umořování 6·29 Kč, při 30letém úmoru 5·69 Kč a při 40letém 4·99 Kč ročně (t. j. úrok s úmorem), k čemuž se připočítává ročně jenom ještě t. č. 1/2% správní příspěvek.

Zápůjčky tyto jsou se strany Zemské banky nevypověditelný, kdežto dlužník může je i dříve vypověděti a splatiti.⁴⁾

Mimo zápůjčku u Zemské banky smí vodní družstvo k úhradě svých potřeb kontrahovati zápůjčku emissí dílčích dlužních úpisů. K tomu potřebuje družstvo dle § 15. zákona ze dne 30. června 1884 č. 116 ř. z. zvláštního dovolení vlády, která při tom uložití může, aby zřízení a udržován byl přiměřený fond rezervní, aby ihned uhrazeny býti mohly nahodilé nedoplatky družstevních příspěvků.

Pokud jedná se o rozvrh členských příspěvků poukazuje zákon především na „přátelskou úmluvu“, která zpravidla přijde k platnosti, jedná-li se o vodní družstva s nepatrným počtem členů a k jejímuž uzavření se vyžaduje jednohlasnosti. Úmluva tato může se vztahovati buď jen na určitý parcielní náklad zařizovací aneb může obsahovati i trvalé měřítko pro hrazení veškerého nákladu zařizovacího a provozovacího. Jedná-li se o družstva dobrovolná, jest úmluva o příspěvkovém klíči podstatnou součástí dohody zakládající vodní družstvo. Úmluva taková, ať vztahuje se na konkrétní případ úhrady určitého nákladu aneb stanoví jen všeobecné měřítko, dle něhož náklad má býti rozvržen, musí zníti na procentuální kvotu nákladu, k jejíž úhradě jest ten neb onen družstevník povinen. Úmluva tato nastupujíc na místo statutárních, resp. zákonných ustanovení, jest smlouvou veřejnoprávní, takže rozhodovati o její právní platnosti (nikoli snad též účelnosti) mají pouze úřadové vodoprávní. Tito budou také povoláni k řešení sporných otázek o smlouvu tuto se

⁴⁾ Z „Návodu k zakládání a provádění melioračních podniků“, vydaného Ústředním sborem zemědělské rady pro Čechy r. 1924.

opírajících, zejména zda v konkrétním případě byl správně použit při rozvrhu nákladu umluvený klíč rozvrhový.

Není-li přátelské úmluvy, nastupují ustanovení statutární. Dle § 61. musí každé stanovy obsahovati usnesení o rozvrhu příspěvků. Jak již při výkladu § 57. bylo blíže vysvětleno, jest třeba k usnesení se o stanovách nadpoloviční většiny (dle § 56. počítané) všech členů družstva, nikoli členů pouze hlasujících. Téže většiny bude třeba samozřejmě i k usnesení se o klíči příspěvkovém, ježto předmět tento jest součástí stanov. Není tudíž potřebí jednohlasnosti a proto třeba všichni účastníci nepřivolili k zvláštnímu klíči pro rozvržení nákladu, uchylujícímu se od pravidla §§ 67. a 68., může býti takový klíč (na př. dle délky regulovaného břehu pokud tvoří hranici jednotlivých družstevních pozemků) většinou výše naznačenou stanoven.⁵⁾ Převážnou většinou však bývají družstevní stanovy zpracovány dle „vzorných stanov rady zemědělské“, v nichž klíč rozvrhový kryje se se zásadami vodního zákona, jehož ustanovení přicházejí k použití teprve tehdy, nebylo-li o rozvrhu docíleno dohody a neobsahují-li stanovy v tomto směru předpisů. Ustanovení zákonná platí tudíž jen subsidierně.

Zákon rozeznává mezi družstvy melioračními (zavodňovacími a odvodňovacími) a družstvy regulačními a ochrannými, klada za základ klíče u družstev melioračních plochu zavodněné neb odvodněné plochy, při družstvech druhých pak zřejmý zkapitalisovaný prospěch objektu z podniku družstevního.

Podkladem stanovení přesného (všeobecného) klíče jest katastr příspěvkový, který vypracuje správní výbor dle těchto zásad a předloží valné hromadě k schválení:

a) Při družstvech melioračních zjistí se nejprve, zda prováděná, resp. provedená meliorace má stejný hospodářský význam pro všechny zúčastněné pozemky, resp. je-li význam ten na př. vzhledem k různým jakostem spodiny pozemků, k rozdílné hustotě sítě drenážní, k rozdílnosti jakosti a tím i ceny pozemků, dále i kultury pozemků různý. Je-li prospěch všech pozemků do svazku družstevního pojatých z podniku družstevního přibližně stejný, bude lze klíč příspěvkový stanoviti určitou plošnou jednotkou, t. j. bude ur-

⁵⁾ Srov. Budw. 7864 A ai 1911.

čeno, že veškerý náklady budou vždy rozvrhovány dle poměru plochy jednotlivých pozemků.

Není-li však výhoda všech pozemků z podniku stejná, bude třeba pozemky družstevní rozdělit do několika bonitních tříd dle velikosti prospěchu podnikem získávaného, při čemž musí býti hleděno k rozdílům výše příkladmo uvedeným. Klíč příspěvkový bude stanoven ovšem opět dle výměry pozemků, leč tím způsobem, že při pozemcích největší výhody požívajících vzata bude za základ rozvrhu výměra plně 100% (I. třída), při pozemcích s menší výhodou však výměra pouze na př. 80, 60, 40% (II., III., IV. třída).

Vyazuje-li jeden a týž pozemek ve svých částech různý poměr prospěchu, bude lze jednotlivé jeho části zařaditi do různých bonitních a tím i příspěvkových tříd.

b) Při družstvech regulačních a ochranných, vztahujících se na objekty nejrůznějšího druhu (pozemky, budovy, vodní díla, mosty, silnice a p.) nelze samozřejmě bráti za základ plošnou výměru chráněných objektů, nýbrž rozvrh příspěvků jest stanoviti dle velikosti užítku, který objektům tím stavba přináší, neb dle velikosti nebezpečí, které od nich odvracuje. Ježto však ve většině případů nebude lze přesně poměr tento vyšetřiti a ježto i vzorné stanovy používají zákonné alternativy druhé, určí se zpravidla klíč příspěvkový dle peněžité hodnoty, jakou objekty chráněné mají. Při oceňování hodnoty té nesmí se pustiti se zřetele ustanovení druhého odstavce § 56., dle něhož k obecné ceně objektu (před úpravou) jest připočísti i onen obnos, o který provedením projektu chráněné objekty na ceně získaly, resp. získají. Sloužit tudíž za základ příspěvkového klíče t. zv. cena meliorační. Cena chráněných objektů bude stanovena za šetření právě zmíněné zásady tím způsobem, že se u pozemků katastrální jich výnos určitým koeficientem znásobí, u jiných objektů pouze znaleckým odhadem.

U družstev ochranných a regulačních nebude lze zařaditi chráněné objekty do jediné bonitní, resp. nebezpečenské třídy, nýbrž do tříd několika. Do první třídy zařadí se objekty ležící v inundační (povodňové) oblasti, tudíž objekty nejvíce z podniku získávající; do II. třídy přijdou objekty ležící

v druhém pásmu inundačním, na př. 1.50 m nad oblastí prvou výše položené atd.

Klíč příspěvkový bude počítán dle peněžní hodnoty chráněných objektů a to tím způsobem, že při objektech I. třídy bude vzata za základ hodnota ve výši 100%, v II. třídě na př. 75%, v III. třídě 50% atd.

Dle výše uvedených zásad vypracuje správní výbor příspěvkový členský katastr s udáním procentuální výše příspěvků, na každý pozemek (objekt) připadající. Katastr ten předloží výbor valné hromadě k schválení. Proti stanovení klíče má právo kterýkoli člen družstva činiti námitky, o kterých, nevyhoví-li jim valná hromada většinou všech členů dle § 56. počítanou, rozhodne vodoprávní úřad na základě znaleckého posudku a po provedeném řízení kontradiktorním. Proti rozhodnutí tomu lze použiti opravných prostředků u vyšších správních instancí. (Přezkoušení soudní vyloučeno.) Zákon nestanoví lhůtu, do kdy může kterýkoli člen příspěvkový klíč bráti v odpor, takže lze klíč ten naříkati potud, pokud kterýmkoli družstevníkem není vyvoláno rozhodnutí úřední a toto nabude moci právní. Nelze ovšem pochybovati o tom, že klíč stává se nenaříkatelným pro toho, kdo jeho správnost ať mlčky, ať konkludentními činy (na př. placením příspěvků dle něho rozvrženým) uzná. Neboť i pro veřejnoprávní plnění tvoří uznání titul závazkový, nejedná-li se o imperativní předpisy právní a nejeví-li se zřeknutí *contra bonos mores*.⁶⁾

Na základě zjištěného (uznaného) klíče rozvrhne pak správní výbor celkový, resp. částečný konkrétní náklad družstevní pouhým násobením příspěvkové jednotky příslušnou procentuální kvotou toho neb onoho pozemku (objektu).

Proti vyměření konkrétního příspěvku může si stěžovati každý družstevník u vodoprávního úřadu, a to, nestalo-li se určení klíče rozvrhového dosud právoplatným, do správnosti klíče, stal-li se však tento právoplatným, pouze do toho, že klíče toho nebylo v konkrétním případě správně použito.

III. Pokud úhrady nákladů udržovacích (včetně správních) se týče, nepřicházejí tyto ve značné části družstev v úvahu, ježto družstvo ukončivši projekt, likvidovalo a po-

⁶⁾ Srov. Budw. 7864 A ai 1911.

nechalo (zejména u melioračních podniků) udržování jednotlivých tratí díla bývalým družstevníkům, t. j. vlastníkům dotyčných pozemků.

Zůstane-li však družstvo i po dokončení stavby v činnosti, aby dílo své udržovalo, rozvrhnou se náklady udržovací dle původního příspěvkového klíče, dle kterého byl hrazen náklad zařizovací, ač není vyloučeno, aby valná hromada usnesla se na klíči jiném, pouze pro hrazení nákladů udržovacích platném.

„Aby zabezpečeny byly do budoucna stavby, provedené za finanční podpory státní i zemské v dobrém stavu, jest povinností vodního družstva založiti t. zv. udržovací fond, t. j. uložiti u Zemské banky anebo výjimečně u jiného peněžního ústavu sirotčí jistotu poskytujícího potřebný peníz v takové výši, by jeho výnos stačil k provedení řádných udržovacích prací každého roku.

Náklad na zřízení udržovacího fondu jest subvencován zpravidla v téže výši jako náklad stavební. S výnosem udržovacího fondu smí disponovati vodní družstvo jen za souhlasu zemědělské rady (v zastoupení subvenčních úřadů) a smí se ho použiti jen k nákladům udržovacím.

Nestačí-li výnos fondu k provedení udržovacích prací (následkem živelních pohrom a p.), může k úhradě nákladu použito býti i podstaty fondu až do 40% téže, ovšem po předchozím svolení subvenčních úřadů a zcela výjimečně i nad tuto mez. V případě takového použití podstaty fondu jest udržovací fond bez průtahu opět doplniti na původní výši, k čemuž se opět povolují podpory subvenční týmiž procentualními částkami jako při jeho původním utvoření“.⁴⁾

§ 68. Obec jako člen družstva.

Jsou-li obce a osady mezi společníky, bude to záležitostí obecní, kterák příspěvek podle §§ 66. a 67. na obec neb osadu vycházející opatří.

Bylo již dříve řečeno, že členem družstva vodního může se státi i obec, resp. osada, která vůči ostatním družstevníkům nezaujímá v družstvu žádného privilegovaného postavení, ný-

⁴⁾ Z „Návodu k zakládání a provádění melioračních podniků“, vydaného Ústředním sborem zemědělské rady pro Čechy r. 1924.